

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات گزارش:

شماره مسلسل:

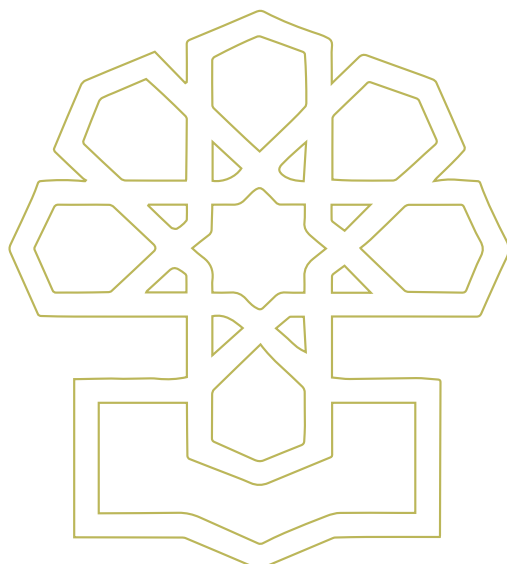
۲۷۰۱۹۰۴۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۲/۴/۴

دفتر مطالعات آموزش و فرهنگ

بررسی عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و درس‌آموخته‌هایی برای برنامه هفتم توسعه

ندا زرنیدیان

چکیده

در متن قانون برنامه ششم توسعه، مواد ۲ (طرح‌های گردشگری، بازآفرینی بافت‌های تاریخی)، ۹۷ (توسعه گردشگری زیارتی و مذهبی)، ۹۸ (هزینه‌کرد دستگاه‌ها از محل اعتبارات خود برای میراث در اختیار، مستثنی شدن تأسیسات گردشگری از قانون نظام صنفی، حفاظت و ثبت میراث فرهنگی و طبیعی، ثبت شهرهای صنایع دستی)، ۹۹ (بهبودی و احیای سبب روستای دارای بافت با ارزش فرهنگی-تاریخی) و ۱۰۰ (تهیه سند راهبردی توسعه گردشگری، تهیه پیوست تخصصی طرح‌های بزرگ، اختصاص یارانه و تسهیلات، ایجاد زیرساخت در مناطق گردشگری، ساماندهی جنگل‌ها و سواحل شمال و جنوب، مدیریت یکپارچه میراث فرهنگی و گردشگری، اماکن و محوطه‌های تاریخی و موزه‌های هیئت امنایی، گازسانی به ۵۰۰ روستای هدف گردشگری)، اهم مواد مرتبط با سه حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و گردشگری است. از مجموع ۱۸ حکم این برنامه که با سه حوزه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مرتبط است عدم خروجی برای ۵۰ درصد احکام و اجرای ناقص ۵۰ درصد در مورد سایر احکام گزارش می‌شود.

مواردی همچون در اولویت نبودن حوزه‌های میراث فرهنگی و گردشگری در بودجه‌های سنواتی، عدم بودجه‌ریزی سنواتی تفکیکی برای بافت‌های تاریخی، مشخص نبودن وظایف هر دستگاه در اجرای حکم، ابهام در سازوکارهای اجرای قانون، نبود شاخص سنجش میزان موفقیت، نامشخص بودن میراث در اختیار هر دستگاه، نبود قانونی متقن و معادل با قانون نظام صنفی، رویکرد ثبت‌محوری به جای حمایت‌محوری، تعلل در تهیه پیوست /آیین‌نامه‌ها، کیفیت پایین اسناد تهیه شده، کوتاهی دستگاه در عمل به وظیفه خود، عدم توجه به جایگاه بخش خصوصی، عدم گزارش‌دهی عملکرد براساس فرایندی مشخص و شاخص‌هایی تفکیک شده و به‌روز نبودن گزارش‌های عملکرد، مهم‌ترین علل اجرایی نشدن مفاد قانون برنامه ششم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به‌شمار می‌رود.

ناظر علمی (موسی بیات). اظهار نظرکنندگان (محسن بابایی، سعید شفیعا، سینا عصارنژاد دزفولی، مهدخت متین). ویراستار ادبی (شیوا امین اسکندری). صفحه‌آرا (فاطمه ابوطالبی)

مقدمه

ارزیابی قوانین برنامه توسعه پیشین اثر شایانی در سیاستگذاری صحیح‌تر و تهیه قانون برنامه جدید خواهد داشت. از این جهت، متن حاضر در آستانه بررسی مفاد پیشنهادی برنامه هفتم توسعه، سعی در بررسی ارزیابی عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی دارد. نظر به اینکه در برخی موارد اسناد دقیق و قابل‌تکلیفی برای ارزیابی احکام برنامه ششم در دسترس نبود، ارزیابی‌های منتشر شده در برخی موارد به‌صورت برآوردی و استعلام از دستگاه‌های تخصصی صورت گرفته است.

ارزیابی مفاد با حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

جدول ارزیابی عملکرد مفاد مرتبط با حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

ماده / بند / جزء / تبصره	حکم	ارزیابی عملکرد	موانع اجرا یا احصاء دقیق عملکرد	توضیحات
بند (ب) ماده (۲)	موضوع: اولویت‌دهی به طرح‌های مرتبط با بافت‌های تاریخی و گردشگری در بودجه سالانه متن حکم: موضوعات زیر مسائل محوری برنامه است. دولت موظف است طرح‌های (پروژه‌های) مرتبط با آنها و همچنین مصوبات ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی صرفاً در حوزه‌های ذیل‌الذکر را در بودجه سالانه اعمال نماید. الف) موضوعات خاص راهبردی در مورد آب و محیط زیست، ب) موضوعات خاص مکان‌محور در مورد توسعه سواحل مکران، اروند و بازاقرینی بافت‌های ناکارآمد شهری (حاشیه شهرها و بافت‌های فرسوده)، بافت‌های تاریخی و مناطق روستایی، پ) موضوعات خاص بخش پیشروی اقتصاد در مورد معدن و صنایع معدنی، کشاورزی، گردشگری، عبوری (ترانزیت) و حمل‌ونقل ریلی، فناوری نوین، توسعه و کاربست علم و فناوری و انرژی.	عدم تحقق (حوزه میراث) % عدم تحقق (حوزه گردشگری) %	مشخص نبودن وضعیت فعلی نبود شاخص کمی عدم بودجه‌ریزی سنواتی تفکیکی سهوم پایین وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در اعتبارات سالانه	شرکت بازاقرینی شهری متمرکز بر بافت‌های فرسوده و سکونتگاه‌های غیررسمی است و این بافت‌ها را بر بافت‌های تاریخی اولویت می‌دهد. وضعیت حرایم و ضوابط آنها در بسیاری از آثار هنوز مشخص نمی‌باشد. به‌عنوان مثال در دو سال اخیر اعتبارات سه فصل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری بین ۸ تا ۹ درصد بوده است.
ماده (۹۷)	موضوع: شناسایی، برنامه‌ریزی و تأمین نیازها و زیرساخت‌های مورد نیاز زائران متن حکم: دولت مکلف است به منظور تعمیق ارزش‌ها، باورها و فرهنگ مبتنی بر هویت اسلامی و ترویج سیره و سنت اهل بیت (ع) و استفاده بهینه از ظرفیت معنوی اماکن زیارتی در شهرهای مقدس مشهد، قم و شیراز و برگزاری و تمهید امکانات لازم مراسم سالانه پیاده‌روی اربعین، نسبت به انجام امور ذیل تا پایان اجرای قانون برنامه اقدام نماید: الف) شناسایی دقیق نیازها و مشکلات زائران، برنامه‌ریزی و تدوین سازوکارهای لازم جهت ساماندهی امور زائران و تأمین زیرساخت‌های لازم از طریق حمایت از شهرداری‌ها و بخش‌های غیردولتی، ب) توسعه امکانات، فعالیت‌های فرهنگی و خدمات زیارتی در قطب‌های زیارتی و گردشگری مذهبی و فراهم نمودن زمینه زیارت و اجرای طرح‌های (پروژه‌های) زیربنایی مورد نیاز در قالب بودجه‌های سنواتی. ۱.	تحقق ناقص % ۳۰	۱. مکلف‌سازی عمومی دولت و عدم تعیین تکلیف دقیق و شفاف برای نهادهای مسئول و ذیل دولت، ۲. ابهام در سازوکار شناسایی نیازها و مشکلات، عدم نگاهت‌نهادی برنامه‌ریزی و تدوین سازوکار لازم جهت ساماندهی به امور زائران و غیره، ۳. عدم نگاهت‌نهادی توسعه امکانات، فعالیت‌های فرهنگی و خدمات زیارتی در قطب‌های زیارتی و گردشگری مذهبی و فراهم نمودن زمینه زیارت و اجرای طرح‌های زیربنایی مورد نیاز در قالب بودجه سنواتی، ۴. مسکوت بودن ماده در زمینه تهیه دستورالعمل لازم جهت اجرایی‌سازی ماده، ۵. ابهام در شیوه تعامل بخش مردمی (علی‌الخصوص در مورد آیین راهپیمایی اربعین) با بخش دولتی در ماده حاضر و عدم شفافیت لازم در حیطه مداخله دولت در امور اجرایی و بودجه مردمی اربعین، ۶. صرفاً ارائه بیلبان کاری توسط دستگاه‌های مربوطه در طول برنامه ششم، بدون نقشه راه عملیاتی ماده، ۷. مشارکت بی‌برنامه، موازی‌کاری سیاستی و اجرایی و در نتیجه اتلاف سرمایه‌های مالی و انسانی.	نبود شاخص‌های از پیش تعیین شده موجب شده که مشخص نباشد آیا موارد احصاء شده در چارچوب ذهنی قانونگذار جای داشته یا خیر. در این ماده، به جایگاه بخش غیردولتی به صورت خاص تأکید شده است حال آنکه به نظر نقش آفرینی این بخش در تأمین نیازهای زائران چندان مورد توجه دستگاه متولی نبوده است. مسلماً تحقق این ماده بدون همکاری سایر دستگاه‌های مرتبط در تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز زائران تحقق‌پذیر نخواهد بود. این در حالی است که در ماده مورد بحث و گزارش عملکرد آن جایگاه، وظیفه هر دستگاه به صراحت تبیین نشده است. ایجاد پروژه‌ها منوط به تأمین اعتبارات از محل بودجه‌های سنواتی، دانسته شده است. این در حالی است که به‌عنوان نمونه در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ اعتبار ذیل برنامه مرتبط با این ماده به‌کل حذف شده است.

ماده / بند / تبصره	حکم	ارزیابی عملکرد	موانع اجرا یا احصاء دقیق عملکرد	توضیحات
جزء بند (الف) ماده (۹۸)	موضوع: الزام دستگاه‌های اجرایی در خصوص میراث در اختیار خود متن حکم: دستگاه‌های اجرایی مکلفند به منظور صیانت از میراث فرهنگی و حمایت از صنایع دستی و تشویق و توسعه گردشگری اقدامات زیر را انجام دهند: هزینه‌های مربوط به پژوهش، حفاظت و مرمت آثار منقول و غیرمنقول ثبت شده در فهرست آثار ملی و فهرست‌های ذی‌ربط آثار در اختیار و در حیطه وظایف تخصصی همان دستگاه را در قالب بودجه سنواتی از محل اعتبارات خود تأمین کنند. این اعتبارات در چارچوب ضوابط قانونی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری هزینه می‌شود.	عدم تحقق ۲۰٪	نبود تصویر واضح از میراث فرهنگی در اختیار و در حیطه تخصصی دستگاه‌ها، امتناع دستگاه‌ها در عمل به تکلیف قانونی خود.	ضرورت اعلام عمومی میراث در اختیار دستگاه‌ها و وضعیت هر یک از آنها به منظور ایجاد جریان مطالبه‌گری عمومی
جزء بند (الف) ماده (۹۸)	موضوع: مستثنی شدن تأسیسات گردشگری از قانون نظام صنفی متن حکم: تأسیسات گردشگری از هر نظر تابع قوانین و مقررات بخش صنعت گردشگری به استثنای معافیت‌های مالیاتی است و از شمول قانون نظام صنفی مستثنی می‌باشد.	تحقق ناقص ۸۰٪	نبود قانونی متن و معادل با قانون نظام صنفی	با تصویب این ماده، ابلاغیه‌ای برای مستثنی شدن از قانون نظام صنفی به ادارات استانی ارسال شده است اما عملکرد استان‌ها در این زمینه مشخص نیست و نمی‌توان میزان اجرایی شدن این ماده را مورد پیگیری قرار داد.
جزء (ب) ماده (۹۸)	موضوع: حفاظت و صیانت از میراث فرهنگی و ایجاد شهرهای صنایع دستی و احیای هنرهای سنتی متن حکم: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری موظف است به منظور حفظ و صیانت از میراث فرهنگی اقدام لازم را با همکاری و هماهنگی سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط به منظور شناسایی، مستندسازی، حفاظت و مرمت و معرفی میراث فرهنگی (اعم از ملموس و ناملموس) میراث طبیعی، ایجاد شهرهای جهانی صنایع دستی و احیای هنرهای سنتی در حال زوال در حوزه فرهنگ و تمدن ایرانی و ثبت در فهرست میراث جهانی را طبق بودجه سنواتی به عمل آورد.	تحقق ناقص ۵۰٪	ثبت محوری به جای حمایت محوری	بدون حمایت از فعالیت‌های هنرمندان صنایع دستی در این شهرها / روستاها به هدف احیا، حفظ و توسعه صنایع دستی در کشور دست نخواهیم یافت (۱۴ شهر تا پایان سال ۱۳۹۸). صرفاً افزایش ثبت آثار فرهنگی - تاریخی و با میراث طبیعی نباید به عنوان شاخص موفقیت تلقی شود چراکه در بسیاری از موارد، افزایش کمی تعداد آثار ثبتی بدون در نظرگیری ملاحظات بعدی و فراهم‌آوری مقدمات آن نه تنها به توفیق بیشتر در حوزه میراث فرهنگی منجر نشده بلکه به انبوهی از پرونده‌های حقوقی و شکایات مردمی، ختم شده است. (۳۴۹۸۵ میراث تاریخی - فرهنگی، ۷۵۵۵ اثر طبیعی، ۲۳۷۲ عنصر فرهنگی ناملموس در سطح ملی) (۲۶ اثر فرهنگی تاریخی و ۲۱ عنصر فرهنگی ناملموس در سطح بین‌المللی)
ماده (۹۹)	موضوع: احیای روستاهای دارای بافت با ارزش تاریخی و فرهنگی و روستاهای هدف گردشگری متن حکم: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی با همکاری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری موظف است نسبت به تهیه و اجرای طرح بهسازی و احیای حداقل سیصد روستای دارای بافت با ارزش تاریخی و فرهنگی و روستاهای هدف گردشگری را از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تا پایان اجرای قانون برنامه در بودجه سنواتی اقدام کند تا در چارچوب مفاد این ماده حفظ، نگهداری و مورد بهره‌برداری قرار گیرد.	۷۱٪	عدم گزارش دهی دقیق و به روز	سازمان برنامه و بودجه به صورت همزمان به ۲۹۲ بافت روستایی و شهری مرمت شده در ذیل وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در سال ۱۳۹۹ اشاره دارد و عددی مجزا برای روستاها ارائه نمی‌کند. اما در گزارش عملکرد بنیاد مسکن در این خصوص که توسط سازمان برنامه و بودجه منتشر شده تهیه طرح هادی ۴۳ روستاهای هدف گردشگری، اجرای طرح هادی ۳۴ روستاهای هدف گردشگری، تهیه طرح بهسازی بافت با ارزش ۵۶ روستا و اجرای طرح بهسازی بافت با ارزش ۶۰ روستا اشاره شده است. این در حالی است که مشخص نیست تهیه طرح و اجرای طرح به صورت هم‌زمان در کدام روستاها اتفاق افتاده است. اما طبق گفتگوی انجام شده با مسئولان بنیاد مسکن ۱۰۰٪ تهیه طرح‌ها محقق شده است. اما در خصوص اجرای طرح‌ها، تاکنون در مجموع ۱۲۷ روستا (۳۲ روستای هدف و ۹۵ روستای دارای بافت با ارزش تاریخی) وارد فاز اجرا شده‌اند. ^۲

۱ با توجه به اینکه تهیه طرح همه ۳۰۰ روستا صورت گرفته است بنابراین ۵۰ درصد از ماده تحقیق یافته است. اما با توجه به اینکه اجرای طرح تنها ۱۲۷ روستا انجام شده است تنها ۲۱ درصد از ۵۰ درصد سهم اجرا محقق شده است. بنابراین در مجموع ۶۶ درصد (۷۱ = ۲۱ + ۵۰) ماده محقق شده است.

۲. شایان ذکر است از رقم یادشده اجرای طرح ۵۲ روستای دارای بافت با ارزش تاریخی و ۴ روستای هدف گردشگری خاتمه یافته است.

ماده / بند / تبصره	حکم	ارزیابی عملکرد	موانع اجرا یا احصاء دقیق عملکرد	توضیحات
جزء ماده (الف) (۱۰۰)	موضوع: تهیه سند راهبردی توسعه گردشگری متن حکم: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مکلف است تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه، سند راهبردی توسعه گردشگری را در چارچوب قوانین مربوطه با رویکرد استفاده حداکثری از بخش خصوصی جهت تصویب هیئت وزیران ارائه نماید.	تحقق ناقص %۵۰	سند مذکور تدوین شد اما از نظر کیفیت غیرقابل قبول است. این سند حاوی گزاره‌های همواره درست غیرقابل اجراست.	سند راهبردی توسعه گردشگری تدوین و در تیرماه ۱۳۹۹ به تصویب هیئت وزیران رسیده است.
جزء بند (الف) ماده (۱۰۰)	موضوع: تهیه پیوست تخصصی میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری برای کلیه طرح‌های توسعه‌ای بزرگ و مهم متن حکم: دولت موظف است تمهیدات زیر را به عمل آورد: تهیه و الحاق پیوست تخصصی میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری برای کلیه طرح‌های توسعه‌ای بزرگ و مهم در حوزه‌های زیربنایی، تولیدی و خدمات دستگاه‌های موضوع ماده (۳) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۳ جهت تطبیق با اهداف و وظایف سازمان مذکور در سطوح ملی، منطقه‌ای، استانی و شهری.	عدم تحقق %۰	کوتاهی دستگاه در عمل به مبهم بودن مفهوم پیوست فرهنگی در زمینه صنایع دستی	در تاریخ ۱۳۹۴/۰۴/۱۲ مصوبه ماده واحده «تجمیع و یکپارچه‌سازی اجرای پیوست‌های حوزه فرهنگ در طرح‌ها و برنامه‌های مهم و کلان» بنا به پیشنهاد دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه نهم ستاد هماهنگی نقشه مهندسی فرهنگی کشور به تصویب رسید.
جزء بند (الف) ماده (۱۰۰)	موضوع: اختصاص یارانه و تسهیلات به تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی متن حکم: اختصاص یارانه و تسهیلات مالی در چارچوب بودجه سنواتی و معافیت‌های مالیاتی و عوارضی به تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی در چارچوب قوانین مربوطه.	تحقق ناقص %۵۰	معطوف کردن اجرای حکم به تهیه آیین‌نامه تعلل در تهیه آیین‌نامه تا سال ۱۴۰۰	آیین‌نامه اجرایی جزءهای (۲) و (۳) بند (الف) در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۸ تهیه شد.
جزء بند (الف) ماده (۱۰۰)	موضوع: ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز مناطق گردشگری، سرمایه‌گذاری و ارائه تسهیلات به حوزه گردشگری متن حکم: ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز مناطق گردشگری از قبیل راه، خدمات رفاهی و اقامتی، استفاده از ظرفیت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری، واگذاری تسهیلات ارزان‌قیمت و سایر اقدامات حمایتی در قالب بودجه سنواتی.	تحقق ناقص %۵۰	معطوف کردن اجرای حکم به تهیه آیین‌نامه تعلل در تهیه آیین‌نامه تا سال ۱۴۰۰	آیین‌نامه اجرایی جزءهای (۲) و (۳) بند (الف) در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۸ تهیه شد.
تبصره ماده (۱۰۰)	موضوع: تهیه آیین‌نامه حکم متن حکم: آیین‌نامه اجرایی این بند توسط سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و با همکاری وزارتخانه‌های کشور، جهاد کشاورزی و راه و شهرسازی، سازمان حفاظت محیط زیست و سازمان تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	تحقق ناقص %۵۰	معطوف کردن اجرای حکم به تهیه آیین‌نامه تعلل در تهیه آیین‌نامه تا سال ۱۴۰۰	آیین‌نامه اجرایی جزءهای (۲) و (۳) بند (الف) در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۸ تهیه شد.
بند (ب) ماده (۱۰۰)	موضوع: برنامه طرح ساماندهی گردشگری جنگل‌های شمال و شمال غرب کشور و زاگرس، سواحل شمالی و جنوبی با اولویت سواحل مکران متن حکم: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری با همکاری سازمان موظف است تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه، طرح ساماندهی گردشگری جنگل‌های شمال و شمال غرب کشور و زاگرس، سواحل شمالی و جنوبی با اولویت سواحل مکران طبق قوانین مربوطه را تهیه و جهت تصویب به هیئت وزیران ارائه نماید.	تحقق ناقص %۵۰	در پیوست دارای کلی‌گویی و بعضاً ابهاماتی است. مشخص نیست موارد اشاره شده به چه نحوی؟ با همکاری کدام دستگاه‌ها؟ طی چه برهه زمانی؟ مورد پیگیری قرار گیرد.	در جلسه هیئت وزیران در تاریخ ۱۴۰۰/۰۸/۰۹ (تصویب‌نامه درخصوص تعیین طرح ساماندهی گردشگری جنگل‌های شمال و شمال غرب کشور و زاگرس و سواحل شمالی و جنوبی با اولویت سواحل مکران) به تصویب رسید. پیوست‌های تهیه شده دارای نقص است. علاوه بر این، در مصوبه مورد اشاره به صورت پیوست طرح سامان‌دهی گردشگری جنگل‌های شمال و شمال غرب کشور و زاگرس، سواحل شمالی و جنوبی با اولویت سواحل مکران آورده شده است.

ماده / بند / تبصره	حکم	ارزیابی عملکرد	موانع اجرا یا احصاء دقیق عملکرد	توضیحات
بند (پ) ماده (۱۰۰)	موضوع: مدیریت یکپارچه و جامع میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری متن حکم: دولت مکلف است تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه، تمهیدات و اقدامات قانونی لازم را جهت مدیریت یکپارچه و جامع میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به عمل آورد.	عدم تحقق %۰	کوتاهی دستگاه در عمل به وظیفه خود	تنها در گزارش عملکرد سازمان اشاره شده است که این ماده در قالب یک طرح و از سوی پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری به یکی از دانشگاه‌های معتبر کشور سپرده شده است.
بند (ت) ماده (۱۰۰)	موضوع: واریز کل درآمد اختصاصی و کمک‌های مردمی از اماکن و محوطه‌های تاریخی و موزه‌ها به حسابی مجزا در خزانه و اختصاص صد درصدی (۱۰۰٪) آن به این اماکن و محوطه‌ها متن حکم: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مکلف است کل درآمد اختصاصی و کمک‌های مردمی از اماکن و محوطه‌های تاریخی و موزه‌ها را که در اجرای ماده (۵) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۳ به صورت هیئت امنایی تشکیل و اداره می‌شوند به حسابی که نزد خزانه افتتاح می‌گردد، واریز نماید. صد درصد (۱۰۰٪) وجوه حاصله و همچنین سهم کمک‌های دولتی اختصاص داده شده به این اماکن در قالب بودجه سنواتی در اختیار سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری قرار می‌گیرد تا برای اداره، توسعه و مرمت این اماکن اختصاص یابد.	عدم تحقق %۰	مقاومت برای اختصاص اعتبارات مجزا به هیئت امناء	تاکنون چهار دستورالعمل در این زمینه تصویب شده است.
بند (ث) ماده (۱۰۰)	موضوع: واگذاری امور تصدی‌گری و اجرایی خود را به تشکل‌های حرفه‌ای و تخصصی گردشگری متن حکم: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری می‌تواند بخشی از امور تصدی‌گری و اجرایی خود را به تشکل‌های حرفه‌ای و تخصصی گردشگری که طبق قانون تشکیل شده‌اند، واگذار کند.	عدم تحقق %۱۰	قانون قابل استنادی در این زمینه در کشور وجود ندارد.	تعریف سازوکاری متقن و دقیق که در آن فعالیت‌های مرتبط با واگذاری‌ها در قبل، حین و پس از آن قابل ردیابی باشد، ضروری است. علاوه بر این، متن قانون صراحتاً به آن دسته از تشکل‌های حرفه‌ای و تخصصی گردشگری اشاره دارد که براساس قانون شکل گرفته‌اند حال آنکه قانونی در این زمینه در کشور وجود ندارد.
تبصره بند (ث) ماده (۱۰۰)	موضوع: تعرفه‌های قانونی هزینه واگذاری خدمات به تشکل‌های حرفه‌ای متن حکم: تعرفه‌های قانونی هزینه این خدمات با تأیید سازمان مذکور، با تصویب هیئت وزیران توسط تشکل‌های تعیین شده قابل دریافت و هزینه می‌باشد.	عدم تحقق %۰	منوط بودن به اجرای حکم اصلی	تاکنون از سوی هیئت وزیران تعرفه‌های مصوب مشخصی برای انجام واگذاری‌ها منتشر نشده است. تعرفه‌ها هم‌زمان با اجرایی شدن واگذاری‌ها تعیین و ابلاغ می‌شود.
بند (ج) ماده (۱۰۰)	موضوع: گازرسانی به روستاهای هدف گردشگری متن حکم: دولت مکلف است از محل منابع بند (الف) ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ گازرسانی روستاهای هدف گردشگری را نیز در اولویت قرار دهد.	تحقق ناقص %۶۰	عدم گزارش دهی به تفکیک روستای هدف گردشگری	براساس گزارش سازمان برنامه و بودجه طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۲، ۲۰۰۰۰ روستای بالای ۲۰ خانوار از خدمات گازرسانی برخوردار شده‌اند. مشخص نیست از این میان، روستاهای هدف گردشگری چه سهمی را به خود اختصاص داده‌اند. اما براساس گزارش دیوان محاسبات در سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۶ از ۵۰۰ روستای هدف گردشگری ۲ در حدود ۳۰۰ روستا گازرسانی شده است. بنابراین می‌توان ادعا کرد که بخشی از هدف تعریف شده در برنامه محقق شده است.
جمع‌بندی	تعداد احکام: ۱۸	درصد تحقق: %۰ تحقق %۵۰ عدم تحقق %۵۰ تحقق ناقص %۵۰		

۱. نمی‌توان اذعان کرد که در استان‌ها هیچگونه واگذاری انجام نشده است اما ابهام در فرایند موجب شده تا تحقق آن در عمل نه از قابلیت اجرایی بالا و نه از فرایند ارزیابی دقیق برخوردار باشد.

۲. شایان ذکر است عدد اعلام شده مربوط به سال‌های قبل بوده و در حال حاضر تعداد روستاهای هدف گردشگری بیشتر از این تعداد است.

درس آموخته‌هایی برای برنامه هفتم

بررسی احکام برنامه ششم توسعه و تلاقی آن با ارائه لایحه برنامه هفتم توسعه، فرصتی است برای شناخت بیشتر نسبت به مسائل قابل تکرار در آینده برنامه توسعه کشور در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی. با توجه به اینکه در بند «۱۷» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، به صورت خاص حوزه گردشگری و صنایع دستی مورد توجه قرار گرفته است به نظر می‌رسد نکات ذیل در تدوین و توسعه احکام برنامه هفتم نیازمند توجه است:

- پیش‌بینی بار مالی مورد نیاز در قوانین بودجه سنواتی به منظور تحقق مفاد برنامه،
- تدقیق شاخص‌ها و پروژه‌ها از پیش تعیین شده برای سنجش میزان موفقیت،
- مشخص کردن وظایف هر دستگاه و ارتباطات بین‌دستگاهی در تحقق هدف تعریف شده،
- حتی‌الامکان از احکام به آیین‌نامه جلوگیری و در صورت ضرورت آیین‌نامه مربوطه در زمان مقرر توسط دولت تدوین گردد،
- توجه به درگیرسازی تمامی دستگاه‌های مرتبط دیگر در مرحله اجرای قانون،
- توجه به جایگاه بخش خصوصی در پیاده‌سازی محتوای قانون،
- انجام پیگیری‌های کافی از دستگاه مکلف براساس متن قانون،
- توجه به ارائه تصویری واضح از خروجی‌های به‌دست آمده و گزارش‌دهی دوره‌ای و مبتنی بر شاخص‌های تفکیک شده.

منابع و مآخذ

۱. دیوان محاسبات کشور (۱۴۰۱). گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه (۱۴۰۰-۱۳۹۶)
۲. سازمان برنامه و بودجه (۱۳۹۷). گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در سال ۱۳۹۶.
۳. سازمان برنامه و بودجه (۱۳۹۸). گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در سال ۱۳۹۷.
۴. سازمان برنامه و بودجه (۱۳۹۹). گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در سال ۱۳۹۸.
۵. سازمان برنامه و بودجه (۱۴۰۰). گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در سال ۱۳۹۹.

